

SMJERNICE ZA USPJEŠNIJU REALIZACIJU INKLUZIVNE ONLINE NASTAVE ZA DJECU S INVALIDITETOM

Ovaj dokument je namijenjen nastavnom osoblju koje se suočava sa novonstalom situacijom i obavezom prilagođavanja nastavnog materijala za potrebe online nastave. Cilj dokumenta je da olakša nastavnom osoblju planiranje i izvođenje online nastave za djecu sa invaliditetom, a sve kako bi se očuvala i unaprijedila njihova znanja i vještine. Smjernice bi trebale pomoći nastavnicima da na pravi način prilagode materijale i pristup djeci i mladima sa invaliditetom, poštujući pravo djece s invaliditetom da budu u potpunosti uključeni i aktivno učestvuju u procesu obrazovanja i putem online nastave.

Imajući u vidu da su svi učenici s invaliditetom različiti i da imaju različite teškoće u učenju kako općenito tako i ovom online učenju, nastavno osoblje će biti suočeno sa različitim izazovima prilagođavanja pristupa svakom pojedinačnom djetetu s invaliditetom u skladu sa njegovim mogućnostima. Svi učenici su u novonastaloj situaciji stavljeni u nezavisan položaj, a možda i više učenici s invaliditetom jer su njihove usvojene navike i rutine poremećene, pa je potrebno više truda i rada kako bi mogli dati svoj maksimum u novoj situaciji. Zato je važno da nastavno osoblje blisko saraduje i konsultuje roditelje i/ili staratelje kadgod se za to ukaže potreba.

Dokument Smjernica je prva, hitna pomoć koja sadrži samo osnovne smjernice nastavnicima za prevazilaženje sadašnje situacije. Dokument je izradio Odbor za inkluzivno obrazovanje Koordinacionog odbora udruženja osoba s invaliditetom Kantona Sarajevo, a na osnovu iskustava roditelja i nastavnika koji su se obratili članovima Odbora izražavajući svoje bojazni u vezi sa izazovima sa kojima se suočavaju u ovom kratkom periodu sprovođenja online nastave.

1. Osigurati postojanje neophodnih nastavnih sredstava, kao što su: kompjuter, internetska veza, telefon (viber).
2. Ukoliko postoji mogućnost na kompjutere instalirati Teamviewer, aplikaciju za daljinskim upravljanjem kompjuterom, kako bi nastavnik i/ili asistent mogao pratiti na kojem nivou je znanje učenika o korištenju internet pretraživača i kako bi ga, po potrebi, mogao podučavati o tome. Ova aplikacija je dostupna na [teamviewer.com](https://www.teamviewer.com)
3. Ostvariti komunikaciju s roditeljem/starateljem koja uključuje: informaciju da li je roditelj/staratelj zaposlen i da li je aktivno angažiran na radnom mjestu, da li učenik ima pristup

potrebnoj tehnologiji (minimalno računar/laptop koji je povezan sa internet vezom), dogovor o planu rada s učenicom, te očekivanjima od roditelja.

4. Precizan dogovor u vezi sa ishodima online nastave, na relaciji roditelj-nastavnici realizira se svakog ponedjeljka, što znači da se plan i program rada pravi na sedmičnom nivou. Pri tome obratiti pažnju na individualne kapacitete i mogućnosti učenika, tj. adekvatnosti postavljenih ishoda, mogućnostima postizanja postavljenih ishoda, vremenu potrebnom za izradu zadataka koji dovode do postizanja ishoda i slično. Krajni rok za realizaciju sedmičnog plana je petak tekuće sedmice.

5. Nastavnik i asistent zajednički pripremaju materijal potreban za realizaciju online nastave i postizanje postavljenih ishoda, što uključuje korištenje i relevantnih video materijala koji sadrže obrazovni sadržaj na našim jezicima.

6. Nastavnik dodjeljuje konkretne zadatke asistentu u nastavi, ukoliko asistent podržava učenje, učešće i postignuće učenika u nastavnom procesu u redovnim okolnostima, kao što su: priprema materijala; svakodnevno aktivno učestvovanje, praćenje i izvještavanje o radu učenika; olakšava uvođenje novih pojmova; daje dodatne upute učeniku za realizaciju aktivnosti i zadataka; pomaže učeniku u samostalnom radu; prilagođava zadatke u toku rada; komunicira s roditeljem/starateljem i slično.

7. Angažirati članove Mobilnog stručnog tima u cilju indirektno podrške učeniku kroz direktan rad i komunikaciju sa asistentom u nastavi i nastavnikom.

8. Prilagođavanje i dostupnost nastavnog materijala u širokom kontekstu invaliditeta:

- fokusirati se primarno na razvijanje funkcionalnog znanja učenika,
- kroz saradnju nastavnika više srodnih nastavnih predmeta kreirati integrirane sadržaje;
- fokusirati se na ishode učenja, a ne na nastavne jedinice;
- osmisliti aktivnosti kojima će učenici, uz pomoć roditelja i/ili asistenta, razvijati vještine istraživanja i/ili izradu određenih predmeta koristeći se dostupnim sredstvima u kući;
- koristiti uvećana slova, jačeg kontrasta, isticati naslove i ključne riječi, opisati sadržaj slike/simbola kako bi slijepi učenici znali šta predstavlja, jer će opis čitač ekrana moći pročitati;
- učenicima slati formate dokumenta koji može biti čitan i govornim programom (koristiti Word, NE ppt, pdf, i excel);
- učenicima slati video koji ima audio i tekstualnu podršku (titlove) ili prevod na znakovni jezik,
- materijal/tekst obavezno potkrijepiti fotografijama;

- preporučuje se korištenje aplikacije OmoReader (omoreader.com), alat koji će učenicima s disleksijom olakšati, poboljšati i poticati čitanje;
 - pripremati kraće video poruke u kojima je jasno i jednostavno demonstriran sadržaj, vježbe i zadaci, vodeći računa da se snimanje odvija u okolini gdje nema pozadinske buke zbog djece koja su s oštećenim sluhom, i pod dovoljnim svjetlom da mu se jasno vide usne tako da učenik može da očitava s usana; video materijalu učenik može ponovo pristupiti i pregledavati onoliko koliko mu je potrebno da razumije sadržaj; video poruke su namijenjene svakom učeniku pojedinačno i sadržajno je u skladu sa njegovim mogućnostima;
 - ukoliko se odvija grupni rad nastavnika i učenika voditi računa da učenici ne pričaju u isto vrijeme i da, ukoliko se koristi kamera, učenici budu okrenuti prema kameri tako da im se vide usne, da govore polako i jednostavnim jezikom;
 - koristiti opširniju deskripciju sadržaja i predmeta za pojedine učenike
 - tokom davanja uputa ili prilagođavanja nastavnog teksta preporučljivo je koristiti Easy to read standard (easy-to-read.eu), metoda lakog čitanja koja predstavlja pisanje informacija (teksta) jednostavnim riječnikom kako bi se osiguralo bolje razumijevanje teksta osobama sa intelektualnim teškoćama/ teškoćama u čitanju; Easy to read - prilagođen, pojednostavljen tekst praćen fotografijama ili crtežima koji jasno prikazuju i podržavaju taj tekst. Podrazumijeva skraćeni tekst koji sadrži osnovnu poruku koja je najvažnija u nekom odjeljku teksta. Ta osnovna poruka je napisana jednostavnim riječima, logičnim nizom koji je čine jednostavnom za razumijevanje. Čitav tekst se može uprostiti u manji broj rečenica sa pratećim sličicama koji su direktno vezane za poruku rečenice i biti razumljive djetetu s umanjnim intelektualnim/kognitivnim kapacitetom, gluhim osobama, starijim osobama, mlađim osobama, osobama koje su vrlo zauzete, itd.
 - omogućiti učenicima različite načine pokazivanja postizanja postavljenih ishoda, kao što je: pisanje priča, pjesama, vođenje dnevnika, portfolij, itd; napraviti liste za provjeru znanja tako da i sama djeca mogu pratiti šta su završila od zadataka, a ne samo klasičnog pismenog i usmenog odgovaranja.
9. Nastavnik organizira i rad u parovima i manjim grupama na zadacima što omogućava nastavak kontakata među učenicima, druženja, kao i nastavak vršnjačke podrške. Pri tome ih ohrabruje da koriste dostupne i najupotrebljivije chat aplikacije.
10. Nastavnik je spreman individualno razgovarati sa učenikom putem Skype-a ili neke druge platforme koristeći se kamerom ili bez kamere, prilikom pripreme za nastavu i objašnjavanju zadataka. Pri tome, nastavnici bi trebali govoriti kratko i jasno, umjerenom brzinom i dozvoliti mogućnost da im učenik postavi pitanje ukoliko pričaju direktno sa učenikom.